

Miljö- och hälsofarliga kemikalier

2003

MI0504

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Miljövård

A.2 Statistikområde

Kemikalier; försäljning och användning

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

A.4 Ansvarig

Myndighet/organisation: Kemikalieinspektionen

Kontaktperson: Margareta Östman

Telefon: 08-519 411 62

Telefax: 08-735 76 98

e-post: kemi@kemi.se

A.5 Producent

Myndighet/organisation: SCB

Kontaktperson: Helena Rudander

Telefon: 08-506 948 15

Telefax: 08-506 947 63

e-post: helena.rudander@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsplikt föreligger i samtliga SCB- statistikällor enligt statistiklagen, (SFS 1992: 889) och SCB:s föreskrifter (SCB- FS 1992:14). Uppgifterna till produktregistret regleras genom förordning (1998:941) om kemiska produkter och biotekniska organismer, §§10-12, samt bilaga till denna samt Kemikalieinspektionens föreskrifter (1998:8) om kemiska produkter och biotekniska organismer

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Gallring enligt statliga förvaltningsregler.

A.9 EU-reglering

Inga EU-direktiv föreligger ang. rapportering enligt denna produkt.

A.10 Syfte och historik

Kunskap om var kemikalierna förekommer och hur de används i samhället behövs för att utforma mål och strategier för kemikaliekontrollen och för att välja medel för att angripa kemiska hälso- och miljöproblem. Avsikten med produkten är att från tillgängliga statistikkällor göra en jämförande sammanställning över de mängder som används av vissa kemikalier. Särskild tonvikt har lagts på redovisning av de kemiska ämnen vars användning är reglerad. Produkten skall möjliggöra en uppföljning av vidtagna åtgärder.

A.11 Statistikanvändning

Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Arbetsmiljöverket samt regionala och lokala miljöförvaltningar är användare av sammanställda uppgifter om miljö- och hälsofarliga kemikalier.

A.12 Uppläggning och genomförande

Värden för utvalda hälso- och miljöfarliga ämnens kvantiteter från olika statistiska källor jämförs. Ämnen som används i stora volymer redovisas på olika indelningssätt, t.ex. till vilken bransch produkter med olika ämnen överläts. Ett annat exempel är redovisning av tidsserier, t.ex. hur miljö- och hälsofarliga kemikaliers användning förändras genom åren. En speciell studie av uppgifterna i produktregistret om en aktuell produkt- eller ämnesgrupp görs med nya tema varje år.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

–

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

I denna produkt (rapport) ingår uppgifter hämtade från tre olika källor. För att få en mer detaljerad information om dessa hänvisas till deras resp. produktbeskrivningar, vilka finns tillgängliga på Internet, följande adresser:

Industristatistiken –

www.scb.se/templates/pongDescriptionOfStatisticsContainer___19165.asp#111156

Utrikeshandelsstatistiken –

www.scb.se/templates/pongDescriptionOfStatisticsContainer___17842.asp#6651

För den som ej har tillgång till Internet finns möjligheten att beställa dessa produktbeskrivningar från SCB.

För den tredje källan, Kemikalieinspektionens produktregister, finns all kvalitetsdeklaration upptagen nedan i denna produktbeskrivning.

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

1.1.1 Objekt och population

Ett urval av kemiska ämnen med skadliga effekter. Utgångspunkt för urvalet av kemikalier har varit uppgifter ur SCB:s olika register där unika kemiska ämnen har definierats samt de listor av utredningskaraktär som publicerats av KemI (lista över miljöfarliga kemiska ämnen och ämnesgrupper samt listor över ämnen och ämnesgrupper vilkas användning ska begränsas). Med kemisk produkt avses varor listade i SFS 1998:941.

1.1.2 Variabler

Tillverkning, import, export – mängder i ton, totalomsättning, produkttyp (funktion), bransch enligt SNI till vilken produkten avsätts, konsumenttillgänglighet, faroklass, enskilda kemiska ämnen med kemiskt namn och CAS-nummer, KN-nummer.

SNI är en förkortning av Standard för svensk näringsgrensindelning, CAS står för Chemical Abstract Service Registry System och KN är en översättning av engelskans CN, Combined Nomenclature.

För SNI har olika versioner skapats under åren; SNI 69, SNI 92, SNI 97 resp. SNI 02. De tre sistnämnda årgångarna är väldigt lika och även jämförbara med varandra. I årets rapport har Industristatistiken använt SNI 02, Utrikeshandelsstatistiken SNI 97 och Produktregistret SNI 92.

1.1.3 Statistiska mått

Summa kvantiteter (ton, 1 000-tal ton), summa av antal produkter, procenttal.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Redovisning sker per KN-nummer, CAS-nummer, bransch, produkttyp (funktion), ämne eller faroklass. Mängder har i vissa tabeller/diagram även delats upp på konsumenttillgänglighet.

1.1.5 Referenstider

Redovisningen innehåller främst uppgifter från kalenderåret 2003. (Tidsserier för vissa ämnen och produkttyper publiceras också.)

1.2 Fullständighet

–

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Då jämförelser görs mellan uppgifter från SCB och Kemikalieinspektionens Produktregister kan det bli stora skillnader beroende på att rapportering kan ha skett under olika KN-nummer. Det finns även bortfall, som bidrar till en viss osäkerhet i tabellvärdena. En annan felkälla är att värden hämtade från SCB:s utrikeshandelsstatistik kan ha vissa inskränkningar. Ett problem är att i vissa fall kan flera ämnen vara redovisade under ett och samma KN-nummer.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Urval av ämnen med tillhörande uppgifter till denna undersökning (produkt) är hämtade från SCB:s Industristatistik, Utrikeshandelsstatistik samt Kemikalieinspektionens produktregister.

Urval som gäller för statistik från SCB:

Industristatistiken – produktionsuppgifter från producerande industriföretag med minst 20 anställda. (Finns dock några undantag som gäller för industrier med minst 10 anställda.)

Utrikeshandelsstatistiken – import- och exportuppgifter för varor som förs in eller ut ur Sverige. Införsel och utförsel med länder utanför EU samlas in från Tullverket. Varuuppgifter inom EU är insamlade från företag med handel som överstiger 1,5 Mkr (s.k. cut-off undersökning).

För mer detaljerad information, se produktbeskrivningar för resp. källa (se under rubrik B. Kvalitetsdeklaration / Inledning).

Till KemI:s produktregister anmäls alla kemiska produkter (enligt SFS 1998:941) som importeras eller tillverkas, härmed likställs namnbyte, i mer än 100 kg årligen. Med kemiska produkter avses både kemiska ämnen och beredningar av sådana.

2.2.2 Ramtäckning

Industristatistikens ram utgår från SCB:s företagsregister.

Utrikeshandelstatistiken bygger på import- och exportuppgifter för varor som förs in eller ut ur Sverige. In- och utförsel med länder utanför EU samlas in från Tullverket. Varuuppgifter inom EU är insamlade från företag med handel som överstiger 1,5 Mkr. Till Produktregistret ska samtliga kemiska produkter (då mängd över 100 kg) som yrkesmässigt importeras, tillverkas i Sverige eller som man byter namn på anmälas (uppgiftsskyldighet föreligger).

2.2.3 Mätning

Uppgifter till Industri- och Utrikeshandelstatistiken insamlas via enkäter.

Uppgifter till Produktregistret för nyanmälan av produkter skickas på speciell blankett av företaget innan 28 februari året efter import eller tillverkning startat. Informationen uppdateras för alla anmälda produkter varje år via enkät.

Mätfel uppträder i viss utsträckning, främst då uppgiftslämnare anger kvantitetsmängder. Fel kan även uppkomma p.g.a. missförstånd, tidsbrist eller bristande engagemang hos de svarande.

KemI:s produktregister:

Osäkerhet beträffande branschfördelad kvantitet

Uppgiftslämnarna kan ange de tre största avnämarbranscherna samt den procentuella fördelningen mellan dessa. De produkter som går till två eller tre branscher utgör ca 21 % av det totala antalet produkter, deras kvantitet är ca 35 % av den totala (beräknat på siffror från produktregistret 2002). Eftersom endast de tre största anges kan det finnas en viss underskattning p.g.a. att andelen för de ytterligare branscherna ej kommer med.

I de fall procentangivelse saknas har en skattning gjorts så att summan för de tre branscherna blir 100 %. Är det t.ex. två branscher blir det 50 % som utgör skattad mängd för resp. bransch. Är det tre angivna branscher får resp. bransch en skattning med 1/3 var.

Osäkerhet beträffande konsumenttillgängliga produkter

Då uppgiftslämnarna fyllt i blanketten har de fått ange med ett ja om produkten är konsumenttillgänglig. Att svara ja medför inte någon skyldighet att uppge hur

stor del av produktens totala kvantitet som är konsumenttillgänglig. I dessa fall skattas konsumenttillgänglig mängd med hela produktens kvantitet, vilket ger en överskattning.

Intervall

Halter ska rapporteras med närmast hela procenttal till KemI:s produktregister. Undantag från detta görs dock för färdigprodukter av färg och basplaster, vars sammansättning får anges med haltintervall. Ofta är intervallen små och i många fall är minimumvärdet detsamma som maximumvärdet. Vid redovisade tabeller och diagram från produktregistret har det i vissa fall varit summerade minimumvärden och andra fall medelvärde av minimum- och maximumvärde.

Produkttyper (funktioner)

Klassificering av produkttyper (funktioner) har ändrats för de uppgifter som gäller fr.o.m. 2002. Den ändrade funktionsindelningen beror på att denna klassificering harmoniserats inom det nordiska produktregistersamarbetet. Inneburit att antalet möjliga funktionskoder har utökats från 220 till 658 stycken. Klassificeringen kallas UCNordic vilket står för Use Category Nordic. Funktionsgruppernas benämning ska vara densamma som de förut använda funktionerna. Vissa omdefinitioner och överlappningar av funktionskoder har gjort att dessa inte alltid stämmer vilket kan medföra förändring för en viss funktion. Året efter gjordes ytterligare smärre justeringar i den nya klassificeringen, vilka gäller för uppgifter fr.o.m. 2003.

Huvuddelen har naturligtvis av företaget beskrivits med en funktion som är samma som den förut använda men många produkter har också fått andra och förhoppningsvis mer relevanta funktioner.

Faroklasser

Den 31 juli 2002 upphörde ”Måttligt Hälsoskadlig” att var en obligatorisk faroklass vid klassificering och märkning av kemiska produkter. Eftersom denna klassificering även fortsättningsvis får användas för frivillig märkning rapporteras denna märkning till produktregistret. ”Måttligt hälsoskadlig” kommer även fortsättningsvis att räknas bland de hälsofarliga produkterna i kemikaliestatistiken och tas med i tabeller över faroklasser. Fr.o.m. 2002 sker klassificering av miljöfarlighet för både rena ämnen och sammansatta produkter, faroklassen är då ”Miljöfarlig”.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfall i källor som ingår i denna undersökning (publicering av rapport): *Industristatistiken* – ovägt objektsbortfall är ca 6 % medan vägt bortfall ligger på ca 2 %. (Objekt = arbetsställe.) Industristatistiken har imputerade värden i de fall de riktiga värdena inte finns att tillgå. Bortfallet anses dock inte ha någon stor betydelse för redovisade kemikalier.

Utrikeshandelsstatistiken – svartsbortfallet för införsel inom EU var 2 % i värde och 10 % i antal företag under 2003. För utförsel var motsvarande siffra 3 % och 13 % i antal företag.

KemI:s produktregister – Då uppgiftsskyldighet föreligger blir bortfallet relativt litet.

2.2.5 Bearbetning

Tabell- och diagramvärden i produkten (rapporten) har granskats och vid behov korrigerats.

I några av tabellerna har avrundning av kvantitet till tre siffrors noggrannhet gjorts.

KemI:s produktregister

När det gäller kvantitativ fördelning av produkter, och därmed ämnen, mellan branscher, funktioner och konsumenttillgänglighet föreligger vissa svårigheter eftersom företagen inte ålagts att fördela produktens kvantitet mellan dessa. En produkt kan överlåtas till flera olika branscher och endast för kemiska råvaror föreligger uppgiftsplikt för procentuell branschfördelning. Andelen produkter som är dubbelkodade är inte särskilt stort men felet i kvantitet till olika branscher kan bli betydande. Problemet finns också när det gäller att avgöra vad som verkligen används av konsument av konsumenttillgängliga produkter.

2.2.6 Modellantaganden

Modellantaganden görs vid framtagning av uppgifter i de olika källor som ingår i denna produkt. För mer detaljerad beskrivning hänvisas till dessa produkters enskilda produktbeskrivningar (se under rubrik B. Kvalitetsdeklaration / Inledning).

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Görs ej.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Årlig.

3.2 Framställningstid

Huvuddelen av uppgifter tas från KemI:s produktregister vilka har en framställningstid på ca 1 år. Detta gör att denna produkt (rapport) utkommer med data för 2003 ca 1,5 år senare (våren/försommaren 2005). Tabeller med uppgifter från industri- och utrikeshandelsstatistiken visar också värden för 2003.

3.3 Punktlighet

Publiceringen sker enligt publiceringsplan för SM serien Sveriges officiella statistik (i slutet av april/början av maj varje år fr.o.m. 2001, tidigare år kom den ut i november). Tidshållningen har fungerat bra för de år som denna rapport kommit ut.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Vissa definitionsskillnader och ändringar i skattningar gör jämförbarheten mellan åren något osäker.

För import- och exportuppgifter gäller KN-nummer för definition av ämne. KN-nummer är vanligen lika med statistiskt nummer med ett tillägg av en nolla på slutet. Dock finns vissa undantag. (Statistiskt nummer var det som användes tidigare i denna rapportserie.)

Fr.o.m. 1998 skattas branschvisa uppgifter från KemI:s produktregister enligt en ny metod. För varje registrerad produkt kan upp till tre avnämarbranscher anges. Den procentuella fördelningen mellan branscherna behöver inte anges förutom för varor med KN-nummer 28 och 29 eller varor som exporteras. Tidigare år

gjordes en "maximumbedömning" då procent ej var angivet, dvs. den totala mängden redovisades för alla branscher som var angivna på enkät (detta gav dubbelräkning vid summering). Fr.o.m. uppgifter för 1998 görs istället en skattning så att i de fall som ej procentuppgifter finns görs en fördelning så att summan blir 100 %.

Koder för produkttyp (funktion) KemI:s produktregister har genomgått en förnyelse. Detta medför att produkters användning blivit mer specificerade för år 2002 än tidigare år. Även vissa förändringar har gjorts som gäller uppgifter fr.o.m. år 2003. I årets statistiska meddelande har omklassificerade koder sammanförts till mer övergripande produkttyper för att motsvara de gamla koderna och därmed i görligaste mån möjliggöra jämförelser över tiden. Vissa omdefinitioner kan dock medföra avbrott i tidsserier.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

–

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Industristatistiken och utrikeshandelsstatistiken är fördelade enligt samma varunomenklatur (KN-nummer, 8-siffrig nivå), vilket möjliggör sammanvändbarhet av produktions-, export- och importuppgifter. Även KemI:s produktregister använder KN-nummer (6-siffrig nivå) vilket gör det möjligt att redovisa tillsammans med industri- och utrikeshandelsstatistiken från SCB. I detta fall görs jämförelse mellan uppgifter från KemI och SCB i en av de tabeller som redovisas i denna rapport.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Denna produkt är en sammanställning och jämförelse av uppgifter från tre olika källor och publiceras i en SM-rapport i serien MI 45. Denna rapport kan beställas i tryckt form från SCB, Publikationstjänsten 019-17 68 00 eller hämtas på SCB:s webbplats, www.scb.se (den elektroniska versionen är kostnadsfri).

5.2 Presentation

Värdena presenteras i form av text, tabeller och diagram.

5.3 Dokumentation

Några metodsynpunkter på officiell kemikaliestatistik finns i PM 1995:7, M/MI, SCB.

Om statistik baserad på användarkodningen i PRODR94 finns i PM 1997:2, M/MI, SCB. (Med PRODR94 avses KemI:s produktregistret 1994.)

5.4 Tillgång till primärmaterial

Se separata produktbeskrivningar för statistikkällorna beträffande SCB:s statistik (Industri-, utrikeshandelsstatistik). Dessa beskrivningar finns mer information om under rubrik B. Kvalitetsdeklaration / Inledning.

Produktregistrets primärmaterial är tillgängligt för specialundersökningar via registrets personal.

5.5 Upplysningstjänster

Kemikalieinspektionen: tel. 08-519 411 00 eller e-mail kemi@kemi.se, fråga

efter Statistik och flöden eller Produktregistret.
Kontaktperson – Margareta Östman tel. 08-519 411 62

SCB: Kontaktperson – Helena Rudander, tel. 08-506 948 15

2005-04-25